Eduskunnan talousvaliokunta

VNS 4/2022 vp, VNS 6/2022 vp ja VNS 7/2022 vp

Asia: VNS 4/2022 vp, VNS 6/2022 vp ja VNS 7/2022 vp

1. VNS 4/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntomahdollisuudesta asioissa VNS 4/2022 vp, VNS 6/2022 vp ja VNS 7/2022 vp.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035 on laaja ja kattava. Eri näkökulmia on huomioitu kattavasti; ja myös yhdenvertaisuus- ja oikeudenmukaisuusnäkökulmat on käsitelty huolella, mikä on tärkeää.

Nykytoimista pienten ja keskisuurten yritysten vapaaehtoiseen energiakatselmustoimintaan sidotut energiatuet ovat kannatettavia, kunhan Motiva Oy tarjoaa ohjeistusta ja neuvontaa riittävän saavutettavasti kaikille halukkaille. Vastaavia pk-yrityksille ja kunnille kohdistettuja vapaaehtoisuuteen perustuvia toiminta- ja tukimalleja voisi kehittää lisääkin uudessa suunnitelmassa.

1.1. Maatalouden toimenpiteet

On hyvä, että julkinen ilmastoystävälliseen ruokavalioon ja maa- ja elintarviketalouteen ohjaaminen on mainittu ilmastopolitiikan keinona. Ohjauskeinoja voisi kuitenkin olla määriteltynä myös toimenpideohjelmassa päästövähennysten saavuttamiseksi ja niiden tulisi olla huomattavasti kunnianhimoisempia.

Suunnitelmassa mainitaan: *”Lähtöasetelmat kasviperäisen ruokaproteiinin tuotannon merkittävälle kasvattamiselle ovat Suomen pohjoisissa viljelyolosuhteissa kuitenkin vaikeat, ja maataloustuottajien mahdollisuudet lisätä kasviperäistä ruokaproteiinin tuotantoa vaihtelevat alueittain”.*

Pohjoiset olosuhteet ja alueellinen vaihtelu vaikeuttavat myös eläinperäisen proteiinin tuotantoa, joten tämän ei pitäisi olla ylitsepääsemätön ongelma kasviperäisen ruokaproteiinin tuotannon merkittävälle kasvattamiselle.

Tällä hetkellä maataloustuet suosivat voimakkaasti liha- ja maitoteollisuutta kasviperäisen ruokaproteiinin tuotannon kustannuksella. Maatalouden toimenpiteistä puuttuukin esimerkiksi tukijärjestelmän kokonaisvaltainen uudistaminen ilmastonäkökulmat edellä. Tällaiset uudistukset hyödyttävät pitkässä juoksussa valtavasti myös maatalouden toimijoita. Alan on uudistuttava, ja mitä enemmän siihen ohjataan ja kannustetaan, sitä helpompi ja kannattavampi siirtymä tulee olemaan myös toimijoille itselleen.

1.2. Liikenne

Suomen Yrittäjät pitää hyvänä, että Suomessa on kunnianhimoiset liikenteen päästövähennystavoitteet. Liikenteen päästövähennykset on kuitenkin pyrittävä tekemään siten, että niistä ei aiheudu liian kovaa kustannustaakkaa ammattiliikenteelle, muille yrityksille tai kotitalouksille. Kuljetusalan toimintaedellytysten turvaaminen ja kuljetuskustannusten pitäminen kohtuullisina vaikuttaa myönteisesti koko maan kilpailukykyyn. On Suomen elinkeinoelämälle ja koko kansantaloudelle ongelmallista, jos kuljetuskustannuksemme nousevat merkittävästi kilpailijamaihin verrattuna.

Muutamina nostoina suunnitelman kattavasta liikenneosiosta kiinnitämme huomiota seuraaviin asioihin:

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa käsitellään uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitetta ja sen myönteisiä päästövähennysvaikutuksia. Suomen Yrittäjät pitää jakeluvelvoitetta tehokkaana ja siksi kannatettavana päästövähennyskeinona. Jakeluvelvoitteen korotuksista johtuvat polttoaineen hinnan merkittävät nousut kuitenkin aiheuttavat haasteita erityisesti kuljetusyrityksille, mutta myös muille yrityksille ja kotitalouksille. Jakeluvelvoitteen voimakkaita kertakorotuksia tulisi välttää. Paljon dieseliä käyttäville kuljetusyrityksille jakeluvelvoitteesta aiheutuva kustannustaakka tulisi kompensoida ammattidieseljärjestelmällä.

Suunnitelmassa on käsitelty ajoneuvojen käyttövoimamurrosta ja sen vauhdittamista. Suomen Yrittäjät näkee, että sähköautojen latausverkosto kehittyy tällä hetkellä hyvää vauhtia markkinaehtoisesti ja julkiset latausinfran tuet tulisi kohdentaa ennen kaikkea ammattiliikenteeseen. Latausinfran kehittämisessä tulisi huomioida mm. taksialan ja raskaan liikenteen tarpeet. Sähkö- ja kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintatuet ovat hyvä toimenpide, mutta tukisummien tulee olla riittävän suuria, sillä dieselkäyttöiset kuorma-autot ovat ainakin vielä lähivuosina merkittävästi muita käyttövoimia edullisempia.

Suomen Yrittäjät pitää panostuksia joukkoliikenteeseen ja kevyeen liikenteeseen kannatettavina. Toimivilla joukkoliikenneyhteyksillä on myönteisiä

vaikutuksia yrityksiin, sillä ne voivat edistää muun muassa työvoiman saatavuutta. Kannatamme suunnitelmassa mainittua seudullisen lähijunaliikenteen laajentamista ja toivomme lisää kilpailua rautateille junaliikenteen houkuttelevuuden parantamiseksi.

2. VNS 6/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia

Strategiassa mainitut toimet vihreän siirtymän vauhdittamiseksi ovat hyviä ja välttämättömiä, mutta eivät välttämättä riittäviä. Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjen vauhdittamiseksi olisi hyvä olla nykyistäkin strategiaa enemmän toimenpiteitä. Myös vihreän siirtymän vauhdittamiseen allokoidut rahamäärät voisivat olla selvästi ehdotettua suurempia, sillä ne maksavat itsensä takaisin moninkertaisesti ilmasto- ja ympäristövaikutuksina, parantuneena energiaomavaraisuutena, vahvempana geopoliittisena asemana sekä lisääntyneenä turvallisuutena. Erityisesti pitkällä aikavälillä voimakkaampi ohjaus kohti ilmastokestävää tuotantoa on suureksi eduksi myös ohjauksen kohteina olevilla toimialoilla toimiville yrityksille sekä kansantalouden kilpailukyvylle.

Esimerkiksi lisärahoitus, jolla vauhditetaan nopealla aikataululla maatilojen ja maaseutuyritysten siirtymistä fossiilisista polttoaineista uusiutuviin energiamuotoihin, voisi olla suurempi. Tukia tulisi siirtää pois ilmastolle ja ympäristölle haitallisesta maatalous- ja metsätuotannosta ja ohjata tällä hetkellä suunniteltua voimakkaammin nopean aikataulun vihreän siirtymän investointeihin. Välttämättömän ja kiireellisen ilmasto- ja ympäristöhaittojen sekä luontokadon hidastamisen lisäksi tämä on myös nopein reitti kohti energiaomavaraisuutta. Lisäksi haitallisen toiminnan ulkoisvaikutuksia tulisi hinnoitella nykyistä voimakkaammin maa- ja metsäteollisuuden lisäksi myös esimerkiksi kaivosteollisuudessa.

3. VNS 7/2022 vp Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta

Suomen Yrittäjät tukee hallituksen ilmastotavoitteita ja pitää erittäin tärkeänä, että maankäyttösektorille haetaan uusia päästövähennyskeinoja. Maankäyttösektori on merkittävä päästöjen tuottaja. Maankäyttösektori on myös avainroolissa nielujen kasvattamisessa ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä ja edistämisessä. Päästövähennysten lisäksi uusia toimenpiteitä valmisteltaessa on siis tärkeää huomioida myös luonnon monimuotoisuuden näkökulma.

Uudet ilmastotavoitteet maa- ja metsätaloudelle ovat tarpeellisia. Kaikkien sektorien tulee kantaa oma vastuunsa päästövähennystavoitteiden

saavuttamisessa. Ilmastovaikutusten, kustannusten ja hyväksyttävyyden arviointi on hyvä ja tärkeä osa ilmastosuunnitelmaa. Uusista päästövähennystoimenpiteistä päätettäessä maankäyttösektorin yrityksille tulevan kustannusrasitteen ja tulonmenetysten arviointi on tärkeää. Ehdotetuista toimista saattaa koitua rajut vaikutukset varsinkin pienemmille yksittäisille yrityksille, mitä on pystyttävä ennakoimaan mahdollisimman hyvin ennen päätöksentekoa. PTT:n ja Gaia Consulting Oy:n tekemä arvio on tälle arviointityölle hyvä pohja.

Tärkeää on, että päästövähennystoimet ovat mahdollisimman tehokkaita ja oikeudenmukaisia, mutta samalla kansantalouden sekä yritysten kilpailukykyä parantavia. Kustannustehokkuus ja oikeudenmukaisuus onkin kannatettavasti suunnitelmassa mainittu ilmastotavoitteiden suunnittelun lähtökohdaksi. Suomen Yrittäjät tukee lähtökohtaa, jonka mukaan päästövähennystoimenpiteet tulee painottaa riittävät ilmastovaikutukset tuottaviin, kustannustehokkuudeltaan parhaisiin toimiin. Lisäksi kiitettävää on, että suunnitelmassa otetaan huomioon geopoliittinen tilanne ja kansallinen huoltovarmuus ja se, miten päästövähennystoimia voidaan toteuttaa geopoliittinen tilanne huomioiden.

Tieteellisen tutkimuksen tuloksia tulee jatkossakin hyödyntää vihreässä siirtymässä. Tehokkainta on hinnoitella haitalliset ulkoisvaikutukset suoraan toiminnan kustannuksiin. Tällöin markkinat voivat vapaasti etsiä tehokkaimmat keinot päästövähennyksille.

Kiinnitämme huomiota seuraaviin asioihin:

Selonteossa mainittu luonnonvarakeskuksen arvio suurimmasta ylläpidettävissä olevasta hakkuukertymästä (koko maassa 80,5 miljoonaa kuutiometriä runkopuuta vuodessa vuosina 2016–2025) vaikuttaa uusimman tiedon valossa ylioptimistiselta. Luonnonvarakeskuksen metsäsuunnittelun professori Lauri Mehtätalon mukaan ”kasvu voi hyvinkin jäädä metsien ikärakenteen takia pitkäksi aikaa alle 100 miljoonan kuution, mahdollisesti myös lähemmäksi 90 miljoonaa”. Tässä tapauksessa jopa viime vuoden 76 miljoonaa kuutiometriä hakkuita olisi huomattavasti liian suuri määrä. Alueelliset ylläpidettävissä olevat hakkuukertymät tulisikin arvioida uudelleen ja niiden ylittämisen estämiseen ja hinnoitteluun pitäisi olla valmiiksi päätettyjä toimenpiteitä.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa täytyy korostaa hakkuiden vähentämistarvetta ja tukikannustimien laajaa uudistamista, lähtökohtana ilmastonmuutoksen hillitseminen. Maankäytönmuutosmaksu olisi hyvä alku, ja sen suuruuden täytyy kannustaa metsäkadon kumoamiseen ja hiilinielujen kasvattamiseen. Kuten Metsäkadon ilmastohaitta ja ohjauskeinot

metsäkadon hillintään Suomessa -selvityksessä todetaan, muitakin ohjauskeinoja tarvitaan. Tällainen poliittinen ohjaus, varsinkin hyvissä ajoin toteutettuna, on pitkässä juoksussa suureksi hyödyksi myös maankäyttösektorin toimijoille.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Roope Ohlsbom
Ekonomisti

Emma-Stina Vehmanen
Liikennepoliittinen asiantuntija